СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 166. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 26-го серпня 1943. | No. 166. Jersey City, N. J., Thursday, August 26, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВИСЛІД КОНФЕРЕНЦІЇ В КВЕБЕКУ ВПЛИНУВ НА ПІДВИШКУ АКЦІЙ НА БІРЖІ

НЮ ЙОРК. — Ледви наспіли вісти з висліду Англьо-Американської Конференції в Квебеку, а ціна вартісних паперів на біржі підскочила відразу. Головно акції компаній, що доставляють воєнні матеріяли для Росії, відзискали свою висоту після того, як прийшла знижка по відкликанню Літвінова з Вашингтону. Загалом на біржі запанував оптимістичний настрій, як проголошено спільний американсько-британський комунікат про вислід нарад з конференцій.

ПОКАЗЧИК ДЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ.

НЮ ЙОРК. — Демократичний стейтовий комітет іменував кандидатом своєї партії на заступника ґубернатора бувшого команданта Нюйорської стейтової Національної Ґвардії ґенерала Вилієма Н. Гаскела. Републиканський стейтовий комітет іменував кандидатом на цю позицію провідника стейтового сенату в Олбені Джозефа Р. Генлія. Вибори відбудуться в листопаді, щоб заповнити місце заступника ґубернатора після смерти Томеса Волеса. Іменування кандидатів було в обох випадках одноголосне. Загально панує переконання, що вислід виборів буде показчиком, чи Рузвелт буде кандидатом на четверту каденцію президента в 1944 р. Гаскел є сторонником т. зв. „Нового Розподілу".

ҐЕН. ДРОМ НАЧАЛЬНИМ КОМАНДАНТОМ АМЕРИКАНСЬКОЇ ОБОРОНИ.

ВАШИНГТОН. — Ґен. Гю А. Дром, досішний командант Східньог[...]рикту Оборони з осідком на Ґовернорс Айле[...]ю Йорку, іменований головою Між-Американської Оборонної Ради з тимчасовим осідом у Вашингтоні. Це іменування оголошує департамент війни. Заступником команданта Оборони Східнього Дистрикту ґен. Джордж Грунерт обійме обовязки по ґен. Дромі в Ню Йорку. Дром одначе затримує обі позиції. Він обійме свої нові обовязки без проволоки.

РІКА ДЕЛЕВАР ГОРИТЬ!

ТРЕНТОН (Ню Джерзі). — Кипячка, яка плине новою великою рурою „Великий Цаль" із Тексасу до східних стейтів, почала течи на поверхню води з недокладно споєної рури в містечку Ню Говп, в Пенсилвенії. Не знати з яких причин ропа займилася і вона горить на поверхні води, видаючи величезні клуби диму. Поломінь підноситься до висоти 60 стіп. Огонь важко вгасити, бо нафта лекша від води.

ЗРЕЗИҐНУВАВ ЗАСТУПНИК СЕКРЕТАРЯ СТЕЙТУ ВЕЛЕС.

ВАШИНГТОН. — Внаслідок безупинного тертя між секретарем стейту Корделом Голом і його заступником Сомнером Велесом терпіла закордонна політика Злучених Держав. Вкінці Гол предложив справу президентови Рузвелтови і заявив, що єдиною радою на це є відправити Сомнера. Президент прихилився до цього погляду і порадив Велесови зрезиґнувати. Загально панує переконання, що Велес уже вніс резиґнацію. Вашингтонська преса пише про це як про довершений факт. Бракує лише урядового потвердження цеї вістки, бо президента нема дома. Перед тижнем були вісти, що Велес обійме важну позицію мандрівного дипльомата.

СТРАЙКУЮЧІ РОБІТНИКИ НЕ СЛУХАЮТЬ УРЯДОВИХ ЗАЗИВІВ.

ГАТБОРО (Пенсилвенія). — Провідники юнії в фабриці літаків Брустер Еронавтикал Корпорейшен в Джанcвил відкинули домагання Воєнної Робітничої Ради, щоб наказати своїм членам вернути без відкладання до праці. Це сталося тому, що цього перед кількома годинами вони одобрили заяву 4,000 робітників у фабриці, що вони не вернуться до роботи, поки не випустять арештованих страйкарів. Провідники обовязалися ще викликати страйк в інших фабриках Брустер Корпорації, а саме в Нюарку, Н. Дж., і в Лонг Айленд Ситі, Н. Й.

ЗАОЩАДИЛИ 500 ТОН СТАЛИ НА ВИРОБІ ЖІНОЧИХ ШПИЛЬОК.

НЮ ЙОРК. — Понад 500 тон стали заощадили фабрики в останнім році тим способом, що почали виробляти коротші жіночі шпильки до волося. При цій нагоді зроблено деякі зміни в вигляді шпильок „бабі пинс". Про це пише Сайенс Сервис. — Також змінено кількість батерій для автомобілів, бо замісць 100 тепер є лише 17 родів. При цім заощаджено 16 мілionів фунтів першорядного олова попри 17 мілionів другорядного. Зменшено теж величину автомобілевих ланцюхів, а це принесло заощадження 21,000 вуглевої стали.

Конференцію в Квебеку покінчено серед великих надій

КВЕБЕК (Канада). — Шесту воєнну конференцію президента Рузвелта й премієра Чорчила доведено до кінця серед великих надій на скору перемогу по цілому світі. Спільний комунікат виданий обидвома провідними людьми каже між ін.

„Ми перейшли всі ділянки операцій від часу останньої конференції у Вашинґтоні в місяцю травні і поробили зарядження, щоб армії, фльоти й літаки обидвох держав всуміш йшли вперед із своїми плянами. Для воюючих сил зовсім не буде помічним, колиб оголошено ці рішення. Вони можуть виявитися лише в акції. Можемо хіба сказати, що велику частину нарад присвячено для війни проти Японії, і для помочи Китаєви в цій війні. Принято теж відповідні рішення політичні, по скільки вони творять підставу для мілітарних операцій. Рішено також відбути ще раз анґльо-американську конференцію при кінци року в додатку до потрійної конференції між Америкою, Анґлією й Росією, якщо можливе буде таку перевести. До відома Росії подано повний звіт рішень, що відносяться до справ Німеччини й Італії. Також передумано справу одобрення Французького Комітету Визволення, а про це звідомлять правительства різних Обєднаних Держав".

ПЛЯНУЮТЬ МІЖНАРОДНІЙ ТРИБУНАЛ СПРАВЕДЛИВОСТИ

ШІКАҐО. — На річній конвенції Товариства Американських Адвокатів принято постанову правничої комісії в справі креовання Трибуналу Міжнародньої Справедливости. Постанова звучить: „Щоб у кожному наладнанню міжнародних справ після війни принято постанову про створення міжнароднього суду із примусовою юрисдикцією про правничі предмети, затримуючи теперішній „постійний" міжнародній трибунал. Щоби політичні справи після війни рішучо відділити від правничих".

ВЕЛИКИЙ ЗРІСТ ПОСМЕРТНИХ ПРЕМІЙ ОБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

ШІКАҐО. — На конвенції Американських Адвокатів предложив знавець обезпечень М. Фішбах цифри про виплату нових премій з нагоди смертей в теперішній війні. Він стверджує, що ці премії будуть пять разів більші, ніж були в попередній війні, а які досягнули висоти 70 мілionів дол. Фішбах ствердив, що досі впало у війні менше вояків, ніж у попередній війні. Тодішне число виносило 52,000 вбитих. ТеперАмерика є вже довше у війні ніж попередно, а цифра убитих є менша.

Хоч говорять найбільше за Японію, то нищення Німеччини далі на першому місці

ЛОНДОН. — Не зважаючи на урядовий комунікат, що його проголошено в звязку з закінченням анґльо-американських нарад у Квебеку, в якому присвячується головну увагу Японії, в Лондоні є такого переконання, що Гітлер є таки далі „Ворогом ч. 1", та що те саме місце далі займає Німеччина, коли іде про дальшу воєнну стратеґію. Значить, що в Аліянтів є таки далі на увазі в першу чергу „другий фронт". І то в розумінню Росії. Себто такий, що змусив би німців відтягнути з советсько-німецького фронту більші сили. Усе те, думають у Лондоні, вирішено в Квебеку. А що це держиться в тайні й про це отверто не говориться, то це зрозуміле. Та найближчі воєнні події розвіють сумніви, бо незабаром може зачатись інвазія Европи через Балкан, а може й через Анґлійський канал. І то ще заки зачнеться велика офензива на Пацифіку, яку комунікат, виданий в Квебеку, виразно заповідає. Теж кажуть, що в Квебеку певно вирішено вже й особу, що буде проводити европейською інвазією. Припускають, що нею може бути американець. Можливо, що ґен. Двайт Д. Айзенговер, або хто інший з американців. Також певні, що до кінця року таки прийде до того, що зідуться на конференцію „Три потуги", себто Злучені Держави, Велика Британія та СССР, для обговорення воєнних і політичних цілей. На те останнє налягає майже вся британська преса.

В ІТАЛІЇ АРЕШТУЮТЬ ФАШИСТСЬКИХ ПРОВІДНИКІВ

БЕРН (Шавйцарія). — „Базлер Нахріхтен" подає вісти з Італії, з яких виходить, що теперішня італійська влада виарештовує бувших фашистських провідників. Вона хоче тим перешкодити орґанізованню в Німеччині „Залізної Ґвардії", що збирає фашистських лідерів-втікачів з ціллю готовитись до нового перевороту в Італії й перебрання влади. Теж кажуть, що Мусоліні був пострілений в часі нарад Великої Фашистської Ради, коли король приказав його арештувати. Кажеться далі, що рана не була смертельна, та що Мусолінія відвезено до шпиталю, десь за містом, де його держать під охороною. Думають, що він послужить за „торг" з Аліянтами, що будуть вимагати видачі Мусолінія.

В СОВЄТАХ ДОБРЕ ПОВОДЯТЬСЯ З НІМЕЦЬКИМИ ПОЛОНЕНИМИ

АНКАРА (Туреччина). — Одержано багато карток з Росії, що їх надіслали німецькі, а теж й італійські, полонені. В картках висказується вдоволення з того, як з ними поводяться у Советах. Німецькі картки походять теж і від офіцирів-аристократів. Між іншим є картка від маршала Фрідріха фон Павлюса, що теж вдоволений з поведення Советів.

ВЖЕ ОБСТРІЛЮЄ ІТАЛІЙСЬКУ СУШУ З СИЦИЛІЇ. — Цю велику гармату не так то легко було нашим хлопцям стягнути частинами з величезних троків, а тепер треба її затягнути на таку позицію, звідки можнаб уже з сицилійського берега обстрілювати властиву Італію. Та це вже давно зроблено й гармата сповняє свою функцію.

БОМБАРДУВАЛИ БЕРЛІН З ПРИБЛИЗНО 700 БРИТІЙСЬКО-КАНАДІЙСЬКИХ БОМБЕРІВ

ЛОНДОН. — Столицю Німеччини жде та сама судьба, що стрінула Гамбурґ чи рурську область, що є вже в цілковитих руїнах. Отсе зачались довші ночі, на які ждали Аліянти, щоби розпочати методичне нищення Берліну, що є тепер їхнім черговим завданням у змаганнях облекшити інвазію Німеччини постійним бомбардованням і нищенням. Понеділковий налет на Берлін, виконаний британськими і канадійськими летунами, був найбільший з усіх, які досі виконала Британська Королівська Повітряна Сила, коли іде про столицю Німеччини. Таких налетів було досі понад 70. У теперішнім налеті взяло участь до 700 бомберів, яких залога мала до 5,000 осіб. Скинено на Берлін 1,800 тон вибухових матеріялів, поминаючи масу запальних бомб. Летуни зачали бомбардувати місто біля півночі. Незабаром ціле місто знайшлося в полумях, що їх подають було видно з віддалі яких 200 миль. Протилетунська оборона була слаба, але зате проти аліянтських летунів вилетіли німецькі бойовики і зводили бої в повітрі. Наслідком тих боїв втратили британці 58 бомберів. Це є найбільша втрата, яку досі понесли підчас одного лету. Британці стверджують, що ще ніколи не стрінули в повітрі такого сильного ворожого опору. Німці були приготовані до такого бою, бо вже від кількох днів самі Аліянти заповідали, що незабаром зачнеться бомбардовання Берліна. Ось ті налети будуть тепер постійно повторятись і чим ночі будуть довші, тим будуть вони частіші. Щоби долетіти з Анґлії до Берліна і вернути треба бомберам відбути дорогу, довгу на 1,200 миль.

СОВЄТСЬКІ ВІЙСЬКА В НАПРЯМІ НА КИЇВ.

ЛОНДОН. — Боротьба за Харків скінчилась. Німці відступають з поспіхом, покидаючи зброю, що вказує на хаос. І то відступають з усіх боків, бо совети всюди наступають. Загально твердять, що не зважаючи на Донецький басейн чи Крим, головна увага совєтської стратеґії звернена на те, щоби чимскорше дістатись до Киева. Німецькі звідомлення подають, що російські війська поробили „малі прориви" на різних фронтах. Знов совєтські комунікати подають про дальшу воєнну добич щодо полонених і воєнного знаряддя.

ЗДОБУТТЯ ХАРКОВА КОШТУВАЛО ДОРОГО.

МОСКВА. — А. Верт подає у своїй черговій кореспонденції дальші відомости про здобуття Харкова, тої „колодки", якою німецькі окупанти хотіли замкнути свій „життєвий простір в Україні". Верт каже, що не зважаючи на те, що Харків тяжко боронити, бо немає природної оборони, німці боронили його з великою завзятістю, нагромадивши велику скількість артилерії. Ось тому, пише Верт, совєтські втрати, цілком природно, є великі.

ПОЛУДНЕВА ІТАЛІЯ ПІД БОМБАМИ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Місто Неаполь уже цілковито відтяте від звязку, бо вся комунікаційна сіть понищена постійними аліянтськими налетами. І як виглядає, ніхто не дбає, щоби це направляти. Видно, що не виплатиться, бо вся територія полудневої Італії є бомбардована день за днем. Американські летуни знищили в останніх налетах залізничі получення в Борі і Батіпаліа. На протязі 5 днів зістрілено 128 ворожих літаків.

ЯПОНСЬКИЙ ВОЯК НЕ ТАКИЙ, ЯК БУВ ПЕРЕДШЕ.

ГОНОЛЮЛЮ. — Полковник Доґлес М. Джілет, що вернув з боєвого фронту в Ню Джорджія на полудневім Пацифіку, розповідав газетярам про бої з японцями і заявив, що тепер японський вояк не бореться уже з таким ентузіязмом як передше та не так дуже вреться вмирати за „Велику Східню Азію", що малаб принести японцям добробут. Японці, казав він, уже не борються до останка. Він теж казав, що в битвах на згаданім острові японці втратили 90 літаків, а американці тільки один.

ЩОБИ РИМ СТАВ „ОТВЕРТИМ МІСТОМ".

ЛОНДОН. — Римське радіо передало, що італійський уряд повідомив Британію і Злучені Держави, що в Римі вже нема воєнних установ та що місто може вже бути узнане за „отверте". З Швайцарії знов доносять, що британці й американці повідомили Ватикан, що вони визнають Рим отвертим містом, якщо будуть виконані певні умовини, себто, якщо буде ґарантія з боку Ватикану та контроля з боку швайцарської місії. Покищо ще не знати, що Аліянти рішили. Але так є, що над Римом знову літали аліянтські літаки і скидали летючки. Їх не обстрілювано, бо протилетунську охорону усунено. Теж радіо передало, що залізничі шляхи в Римі і довколаньою не будуть вжиті для воєнних цілей.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

ЩЕ ОДНА ЗАГАДКА

Недавно писали ми, що в Америці глядять на Росію як на сильного союзника, коли іде про боротьбу з Гітлером, але загадочного. Те останнє знаходить саме тепер ще одно потвердження. Це заміна в совєтській амбасаді в Вашингтоні. Бо ото в такому важному моменті як теперішній забирає Сталін з центра політики Обєднаних Держав М. Літвінова, найбільшого й найвпливовішого совєтського репрезентата у своїх зносинах з західними демократіями, а в першу і головну чергу з Америкою і Анґлією. Загадочність та набрала ще більшої ваги ще й з цього боку, що рівночасно забирають Совєти з Лондону Майського, їхнього амбасадора, що довгі літа свого там побуту здобув собі в Анґлії дуже значні впливи.

Коли таке діється, то не диво, що не тільки ґазетярі, але й різні політики, а то й державні голови ломлять собі тепер голову, що це все означає, хоч Совєти поступили дуже просто, так, якби не сталось ніщо важне. От заміна урядовців, про яку оповіщено в кутку на останній стороні урядових ґазет. Але чи так є?

Що це не є проста собі справа, з тим усі погоджуються. Та коли мова про те, що це означає, то є вже різні розбіжні думки. Але всі вони менш більш погоджуються в одному: це, що сталося, є виявом невдоволення Сталіна з Анґлії й Америки. І то, як припускають, невдоволення головно з подій на воєнному полі.

Для Сталіна війна Аліянтів зачнеться аж тоді, як вони отворять „другий фронт", який він розуміє тільки на один лад: випад з Анґлії через Анґлійський канал просто на европейську сушу.

Дуже можливо, що справа на совєтсько-німецькому фронті представляється так, що Сталінови треба цеї офензиви. І тому він так налягає на отворення „другого фронту" в свому розумінню, не беручи під увагу того, що думають аліянтські стратеґи. Сталін думає, що доперва тоді Гітлер буде змушений стягнути більше війська з совєтського фронту, як буде його „другий фронт", та що тільки тоді покращає воєнне положення Совєтів, себто совєтський тягар війни. Ось тут і непорозуміння, до якого треба додати, що Сталін розходиться з Анґлією і Америкою і під політичним оглядом, коли іде про те, хто має господарити Европою і т. п. Але головне: таки справа отворення другого фронту.

Ен О'Гер МекКормик, відома журналістка, що незле знає відносини в Европі, звертає увагу ще й на те, що так є, що Совєти ховають Літвінова, як хочуть мати до діла з Німеччиною, а видвигають його, як їм треба Анґлії й Америки. Ось тим вона порушила ще одну „загадку". Бож дає до зрозуміння, що якщо Анґлія і Америка не підуть Сталінови на руку, то він готов знов порозумітись з Німеччиною.

Згадуємо за те все, бо про такі речі тепер пишуть і про них говорять. Але скільки в одному чи другому здогаді правди, ніхто не знає. Це покаже тільки дійсність, себто покажуть ті події, що скоро зачнуть наступати, викликані стратеґією і політичними потягненнями, що їх ухвалено на конференції в Квебеку.

КІСКА

Десь там на далекій півночі, на Алевтських островах, де навіть і в найкращі літні дні холодно, болотно і мрачно, американські та канадійські частини заняли остров Кіску. Можна сказати — тихо й без гомону. Не було ніякої стрілянини. Не було ніякого опору з боку ворога. А навіть не було ворога. І навіть не помічено, коли він звідтам забрався, хоч було його там поважне число.

З цього виходилоб, що нема властиво потреби над тим широко розписуватись, бож це не такі воєнні вісти, що їх одержуємо кожної днини з совєтсько-німецького фронту, чи з того, що є на Середземнім морі. Це не здобуття Сицилії, чи Харкова! А проте грубо помилявсяб той, хто не доглянув би в тому, що діється на Алевтських островах далекосяглої стратеґії, що її кінцеве завдання: заставити Японію до безумовної здачі в подібний спосіб як і Гітлера.

Як здобуттям Сицилії ми приблизились до Італії, так здобуттям Кіски ми приблизились до Японії. Очевидно, що не в такій мірі, як це є з Сицилією у відношенню до Італії, але всетаки ми приблизились. І то так, що маємо тепер змогу будувати чи здобувати такі воєнні бази, з яких буде можна вже безпосередно атакувати повітряними рейдами саму Японію. Воно до цього тепер іде і це теж було по всякій правдоподібности темою британсько - американської конференції в Квебеку.

Та на Кіску треба нам звернути увагу ще й з іншого боку. З того, що доносять нам кореспонденти, виходить на яв, що боротьба на Алевтських островах не уступає в нічому боротьбі в джунґлях. Наші вояки мусять там переносити величезні невигоди, поборювати надзвичайні труднощі. Здобуття Кіски, що ніби виглядає на безкровне, коштувало кілька місяців безнастанної боротьби і посвяти з боку американських і канадійських вояків. Бож остров, як довго був в японських руках, був бомбардований день за днем, а то й кілька разів у день. А літати в атмосферичних обставинах цеї півночі, це неабияка трудність, бож мряка там майже постійна.

Японці не вступились з Кіски без бою і оборони. Ні. Вони держали остров, як довго могли. А зачали з нього забиратись доперва тоді, коли стало наглядним, що американсько-канадійська сила їх там цілком розторощить. Це значить, що відбиття Кіски це справжня і важна американсько-канадійська перемога, осягнена великими трудами і жертвами.

Значіння цеї перемоги оцініться вповні доперва тоді, коли Алевтські острови будуть використані якслід для повної офензиви проти Японії. Наразі Кіска є тільки підготовкою до цеї воєнної операції, якої ожидає американський нарід з найбільшою нетерпеливістю, а яка, як виходить з нарад в Квебеку, може повзяти більші розміри навіть тепер, хоч ще Гітлер не є розгромлений.

Микола Чубатий.

За спільну цивілізацію для цілого світа

Правильний шлях.

Всесвітна війна, що перемінилася у правдиву різню народів та принесла руїну матеріяльних дібр, що їх вже навіть новочасній науці важко счислити, заставляє ідеалістів та človіколюбців думати, щоб по цій світовій війні уложити кращий порядок, що забезпечив би принайменше сяко-тако тривалий мир на світі.

Політики видвигають політичні пляни утворити якусь всесвітну державну над-владу, супроти якої всі державні влади сталиб тільки немов членами великої федерації або спілки держав. Цей плян подиктований найкращими намірами таки дуже важкий до зреалізування. Пошукують інших шляхів, щоби підтяти це жало ненависти, що попихає народи, що якийсь час до лютої розправи, що приносить людству горе та знищення його надбань. Треба — кажуть — зблизити людину до людини. Нехай люди цілого світа зі собою стикають, нехай обмінюються своїми культурними надбаннями. Колиб ще так забезпечити обміну матеріяльних дібр, то зникне сама причина, що викликала світову війну та може в майбутності ще такі війни викликувати. Люди стануть собі ближчими, народи приязнішими.

Нові пляни виходять з ініціятиви держав, що внедовзі стануть переможцями. Отже можуть бути сповненими. Тим більше такі пляни треба привитати, що вони приходять на місце недавно пропонованих інших шляхів, як би то вимести з душі людини охоту воювати сусіда. Ще недавно так багато говорилося про потребу перевиховання завойовницьких народів диктаторських країн, німців, японців, італійців, вчителями висиланими з демократичних держав. Вони та демократично переконані еміґранти з диктаторських країн малиб переняти нагляд над шкільництвом та вихованя молоді та в той спосіб по кількох роках перевиховати німців, італійців та японців в дусі демократії та співжиття з демократичними народами. Цей плян був вже навіть широко обговорюваний на окремих педаґоґічних секціях цілком поважних виховних американських установ. В останнім часі появилися одначе в окремих публікаціях дуже критичні голоси про це чи така робота може довести до бажаного висліду, чи може навпаки може ще більше ворожо наставити досі в тоталітарнім дусі виховувані народи проти світа демократії.

Треба признати тим критичним голосам багато слушности, бо знаємо багато з досвіду, який по суті є іншим, але під деяким оглядом — подібним. Поконавши українську галицьку армію та занявши Західну Україну польський уряд теж став масово насилати польських вчителів якраз з такими самими плянами перевиховувати українців в дусі прихильнім до Польщі. Навіть насилаючи польських кольоністів на українські землі говорилося це саме, що вони мають стати носіями польської цивілізації поміж українським населенням та прихильно настроювати його для польської держави.

Результати такої праці були прямо фатальні. На польського вчителя, на польського кольоніста українське населення, заведене недавно у своїх надіях добути власну державу, дивилося як на найбільшого ворога, як на людину найбільше зненавиджену. Відомо кожному, бо це вже така психольоґія виховання, що думки та переконання приймається легко від людини, яку любиться та шанується. Думки та погляди людини, якої не любиться чи яку ненавидиться, відбиваються як горох об стіну від душі поконаного населення.

Знаємо зі західно-української практики, що вислідп були якраз протилежні до тих, що їх хотів добути польський уряд. Молодь була до польського вчителя упереджена, кожне його слово приймала з недовірям, а всяка проба накинути чужі переконання розпалювала ще більше тільки ненависть до польської культури. Бували випадки, що нерідко малі діти в школі демонстрували, коли їм казалося співати польський державний гимн.

Знаємо, що психольоґія людини так легко не міняється. В учителях з Америки чи Анґлії, чи навіть в еміґрантах, що в часі війни були по противнім боці фронту, німецька, італійська чи японська людність добачувалаб замах на свою національну культуру, на власну ментальність навіть тоді, колиб ці люди ширили найшляхотніші засади, нічим не обменшуючі вартости духа німецького, італійського чи японського народу.

Іншими словами ці способи найти спільну мову з народами досі виховуваними в тоталітарній ідеольоґії, ворожій всякій демократії, показуються тепер уже навіть тим, що дораджували такі способи духового наближення, за менше доцільні. Тому обдумують інші, більше доцільні способи.

Людство одна цивілізаційна родина.

Освітна Конференція Союзних Народів предложила урядам союзних держав новий плян наближення народів цілого світа поміж собою. В конференції брав участь представник урядів на вигнанні в Лондоні, та представники Злучених Держав Америки, Великої Британії, СССР, Китаю, та Британських Доміній. Кромі тих офіціяльних чинників був там також представник Міжнародного Бюра Праці та кількох представників міжнародних молодечих орґанізацій.

Приняли два способи, як наблизити народи поміж собою. Перший — треба завести на ширшу скалю з боку всіх урядів світа виміну професорів та молоді. Другий — треба завести одну міжнародну мову, бо брак можности порозуміння людей між собою це теж великанська перешкода духового зближення народів зі собою, зокрема духового проводу народів, що має потім вплив на думання та ділання своїх земляків. Постановили, що такою мовою мала би бути анґлійська мова, якої примусове навчання по війн. малиб увести у себе в школах всі народи світа. В анґльосаських краях такою мовою сталаб французька мова.

Виміною молоді малаб займатися окрема державна установа в кожнім краю, яка працювалаб в порозумінню з Світовою Орґанізацією Виміни.

Безперечно, що вибраний шлях зовсім правильний та його слід привитати як правдивий крок наперед у замиренню народів. Немає хіба сумніву, що така виміна професорів чи студентів на засадах рівности поміж народами не взбуджує ніякого підозріння, ні почуття національної обиди навіть у поконаного народу. Коли німецький професор поїде на рік викладати до Америки, а американський до Німеччини, кожен розуміє, що це рівнорядне трактування. Немає причини, чому молодь не малаб вчитися чогось корисного від того чужинця з Америки, коли вона свідома, що так само американська молодь вчиться чогось від їх земляка.

Така сама справа з виміною студентів, отже молоді. Навіть найбільше запалений націстичною ідеольоґією німецький юнак радо поїде до Америки на рік чи два на університет свідомий, що так само до його краю до Німеччини поїхав вчитися американський юнак. Така виміна молоді розкриває широкі горизонти перед провідними людьми. Молодь ріжних народів заприязнюється поміж собою; відомо, що особисті звязки приязні поміж духовою елітою народів багато можуть впливати на напрямні думання своїх земляків.

Сказавши по правді не є це річ нова. Виміна професорів відбувалася вже й досі, але досі робилося це тільки з приватного почину поодиноких університетів, тому обмін обмежувався до одиниць. Всеж таки навіть і ця скупа практика, так званих вимінних професорів, мала дуже добрі наслідки на наближення народів поміж собою.

Так само практикувалася виміна молоді-студентів. Міжнародна організація Пакс Романа, в якій від років працюю, робила це впродовж цілого часу по першій світовій війні. Улаштовували справу так, що поодинокі родини брали в обмін своїх дітей. Наприклад: швайцарський батько з Берн слав свого сина на студії до Риму до батька, який знов присилав свого сина до Берн до Швайцарії на студії. Робили таке поодинокі академічні конвікти, все з найкращими успіхами. Тепер така річ малаб бути роблена масою, при державній помочі за посередництвом міжнародної установи.

Трудноші на виднокрузі.

Справа одної світової мови, принайменше для освічених верств товчеться вже теж від

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

25)

— Е, що з того, що я з міста, — відповів Бенедьо, — а я, не бійтеся, привик також до всякої біди. От як кожний зарібний чоловік. Тільки, видите, тут така причина зі мною, що я трохи слабий у ногах через нещасливий випадок, у нас, у мулярів, усякого буває, а маю роботу ось тут недалечко над рікою на тім зарінку. Там буде ставитися новий... нова нафтарня. То, видите, хотів би я найти де поблизько помешкання якебудь, от аби переночувати, адже я цілісінький день на роботі, бо здалека таки не зможу лазити по вашім бориславськім болоті. Ну, а тут не хотять ніде приймати на довший час; а для мене то все ліпше було би жити у свого робучого чоловіка. Тільки, як для вас...

У тій хвилі старий ріпник перервав йому бесіду. Він кинув нараз люльку на землю, схопився з стільчика, прискочив до Бенедя, одною рукою схопив йому з плечей мішок, а другою попхав його до лави.

— Але, чоловіче, бійся Бога, — кричав з комічним гнівом старий, — не пендич нічого, тільки сідай! Стоїш тут коло порога, а в мене діти не поснуть. Сідай тут, і нехай з тобою все добро сідає в нашій хаті! Чому було так відразу не сказати, а то я тепер і сам про себе готов подумати, що я гірший від інших!...

Бенедьо видивився на старого дивака, немав не розумів його бесіди, а далі запитав:

— Ну, а що, то приймаєте мене до себе?

— Та же чуєш, що приймаю, — сказав старий. — Тільки, розуміється, як будеш добрий. Як будеш злий, то таки завтра вижену.

— Га, чень ми вже якось погодимося, — сказав Бенедьо.

— Ну, як погодимося, то будеш моїм сином, хоч то мені з тими синами, правду кажучи, не ведеться!... (Молодиця знов обтерла очі).

— А по чомуж ви візьмете від мене?

— А є в тебе який рід?

— Мама є.

— Стара?

— Стара.

— Ну, то даш по „шусці" на місяць.

Бенедьо знову видивився на старого.

— Ви певнош хотіли сказати „на тиждень"?

— Я вже ліпше знаю, що я хотів сказати, — відрізав старий. — Так буде, як я сказав, та й досить про те балакати.

Бенедьо з дива не виходив. Старий тим часом знов сів на свій стільчик і, нахмурившись, почав накладати люльку.

— То, можеб, на згоду принесли горілки? — заговорив Бенедьо.

Старий глянув на його спідлібя.

— Ти мені, небоже, з тим зіллям не виїзди, ані з ним до хати не показуйся, бо геть виверджу вас обоє! — відрізав він гнівно.

— Вибачайте, — перепрошував Бенедьо, — я сам не пю, хоч би її й на очі не видів. Але я чув, що в Бориславі кожний мусить пити, хто при кипячці робить, то я й про теє...

— Правду казав, хто це казав, а тільки, як бачиш, при правді є й брехні капинка. То завсіди так буває. Ну, а тепер ти не пиндич, тільки раздягнися та спочинь з дороги, коли ти слабий!

У тій хвилині молодиця встала.

— Ну, дай вам, Боже, щастя та заробіток добрий, — сказала вона до Бенедя. — Бувайте здорові, пора мені йти.

Вона вийшла; старий вийшов за нею, а за хвилю вернув.

— Служить у Тустановичах, то мусить бігти до роботи. Та й дитина мала... — проворкотів він немов сам до себе і знов сів напихати свою черепаньку.

— Донька ваша? — спитав Бенедьо.

— Ніби донька, але не рідна.

— Пасербиця?

— Ні, небоже. Вона тутешня, а я не тутешній. Але то довга історія, буде час, то й почуєш. А тепер спочивай!

Та молодиця була Півторачка, вдова по Івану Півтораку, що погиб у бориславській ямі, а той ріпник, то був старий Матій.

Бенедьо зняв з себе петек[25], постелив його на лавку під вікном і ляг спочивати. Він і справді був дуже втомлений; ноги під ним тряслися від довгого і надсильного ходу. А прецінь сон його не брався. Думка, мов непосидюча ластівка, шибала то до Дрогобича до старої матері, то до Борислава, де відтепер прийдеться йому жити. Йому пригадувалися оповідання ріпників, котрі він чув по дорозі; в його уяві вони перелітали не як слова, а як живі образи. Тут усіми забутий ріпник, хворий, безпомічний, конає сам на барлозі десь у якімсь скритім закамарку і дармо пищить їсти, дармо просить води, — нема кому подати!... Тут пан витручує робітника з роботи, кривдить його при виплаті, обдурює і ганьбить; нема кому вплімнутися за робітником, зарятувати його в нужді. „Ніхто ні про що не дбає, крім себе самого, — думав Бенедьо, — а й тому так усі бідують. Але якби всі взялися докупи... То що зробили би?" Бенедьо не міг того знати. „Та й як їм узятися докупи?..." І цього Бенедьо не знав. „Господи Боже, — зітхнув він вкінці зі звичайною у наших простих людей безрадністю, — наведи мене на яку добру думку!..."

В тій хвилі Бенедьове думкування мусіло перерватися. До хати увійшло кілька людей ріпників і, привітавшися коротко з Матієм, посідали на лаві. Бенедьо встав і почав розглядати прибувших. Були тут передовсім два хлопи, котрі відразу мусіли кожного увагу звернути на себе. Високі, рослі та крепкі, мов два дуби, з широкими червоними, немов надутими, лицями і невеликим сірими очима, — вони виглядали в тій маленькій хатині, мов два велити. А при тім з лиця, росту, волосся, очей були вони так подібні до себе, що треба було добре приглянутися і прислухатися їм, щоби їх розпізнати. Один із них сидів на лаві під вікном, заступивши своїми широкими плечима все світло, яке від заходячого вже сонця лилося вікном у хатину. Другий намістився на невеличкім зидлику[26] коло дверей і, не кажучи ні до кого й слова, почав спокійно накладати люльку, немов там, на тім зидличку й коло того порога було його предковічне місце.

(Дальше буде).

[25] Петек — короткий кафтан, шитий рівно, зі стоячим ковніром.

[26] Зидлик — стільчик.

Християнські засади – зарада на безнадійність

Прихильники вічного або хоч довготривалого мира між народами не спочивають. Не тільки церковні кола, яких завданням плекати змагання до вічного мира на підставі Заповідей із Синайської гори („Пяте: Не убий") або Проповіди на Горі („Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться"), але теж і популярні мислителі, що їх переймає жах на згадку страшних терпінь та руїни, які приносить із собою війна. Особливо, як приходить якась конференція із ширшим закроєм ділання, ці мислителі хочуть пригадати провідним людям на ратунок людства перед неминучим занепадом.

Та переглядаючи книжки і статті й звіти з промов, треба сказати, що нових способів не вдалося нікому придумати. Це признає і наш президент Рузвелт, коли взиває населення Злучених Держав до молитви по церквах і назначив окремий День Молитви на день 3. жовтня.

Та перегляньмо деякі голоси про цю трівогу, що то спонукує людей звертатися до Бога.

У Шікаґу відбулася конвенція Американської Федерації Вчителів і там заговорили про вічний мир. Предсідник цеї організації Джан М. Фюкіс вже у вступній промові сказав, що „виховання буде угольним каменем, на якім опреться кожний постійний мир. Учителі світу стануть мулярами. Мусимо будувати на підставі любови й взаємного розуміння. Суспільні й економічні питання, перед якими стоїть людство, викликує застрашаючі комплікації. Розвязка цих питань може прийти лише повільною ходою".

Павло Мелон, колюмніста газет Герста, вже кількома наворотами пригадує, що „наша мирова програма повинна бути основана на демократичних та християнських засадах". При цій нагоді Мелон пояснює, що під християнством розуміють теольоґи релігію, але державні мужі мусять іти за основними поняттями християнства, значить: справедливости, доброго сусідства, лагідности й вирозумілости. Це тісамі засади, що їх законодавці мають на увазі при укладанню законів, бо це є основні засади моралі, чесноти, добра й зла. На всякий випадок християнство дає підставу до міжнародного порозуміння, твердить Мелон, в часі коли безбожництво та релігія придумана самими людьми, як комунізм, фашизм та нацизм веде до неминучого конфлікту.

Один читач, після перечитання домагання Мелона доповнює його міркування, що якраз засади демократії, це засади християнізму, отже вони знані всім у практиці. Пані Волтер Ферґусон, колюмністка синдикату ґазетного Скрипс - Гаверда, застановляється над теперішним положенням світу і каже вітверто: „Чи не здається вам деколи що цей світ то дім божевільних? Люди перенялися самообманом і твердять, що перемога над державами Осі принесе мир". Дальший напрям її думок такий:

„Війна ще ніколи не осягнула цієї цілі. Коли в часах мира не поступимо з розвагою, геройством і вітвертостю, ми ніколи не осягнемо міжнародньої приязни. Те, що ми робимо тепер у боротьбі, у продукції, у жертвенности, — все те не доведе до нічого, якщо хоч значна частина населення Обєднаних Держав не схоче працювати з такими самими жертвами для мира. Першим кроком у плянованню повоєнного ладу повинно бути змагання до відзискання віри. Бо щадлі, що нам бракує і в що ми віримо? Головна причина теперішнього замішання є недостача духових якорів. Нація, хоч основана на вірі в Бога, сама тепер іде слідами країв Осі і проповідує почитання держави. Те, що тепер між вояками прийшов занепад релігії, на мою думку вже становить поважну катастрофу. Церкви, школи й народні доми втратили свою повагу для молоді, бо ми все говоримо про успіх а не про засади. Хоч люди й ходять до церкви, то це не значить нічого, як вони не будуть жити так, як церква приказує. Говоримо про братерство між людьми та народами, а забуваємо, що це братерство можливе лише тоді, коли визнаємо одного спільного батька, а ним є Бог. А коли так, то треба признати потребу Божої сили для втримання братерства. І на чім ми тепер основуємо добробут і порозуміння? На фальшивих закликах та на машинах? Коли ми все те наперед передумаємо, тоді щойно знайдемо основи тривалого мира.

Так кінчить пані Ферґусон.

Та ще далі йде міжнародній знавець Біблії, д-р Герберт Лакйер з Біблійного Інституту в Шікаґу у своїй розмові з кореспондентами в Ню Йорку. Він каже, що перемога зачинається, так, як допомога, наперед дома. Треба передумати над тим, як зберігти молодь від проступків. На це є єдина рада, а то читати Святе Письмо. Це правда, що Біблія є найбільше поширеною книжкою, але при тім і найменше читаною. Тобто, читаючи, ми не звертаємо уваги на її засади і на ті цілючі ради, які з неї можна використати. Щоб осягнути справжню користь з читання Біблії, треба читати постійно, частями, кожного дня, а тоді прийде мир душевний кожної людини, а з тим і бажання загального миру у світі.

За спільну цивілізацію цілого світа

(Докінчення зо сторони 2-гої)

десяток літ по ріжних міжнародних зїздах. Найбільшою перешкодою була все амбіція кількох народів, щоб їх мова стала такою міжнародною мовою. Досі мовою вживаною на міжнародних зїздах, та теж в Лізі Народів, була французька мова, від двох соток літ дипльоматична мова, що переняла свою спадщину по латинській мові.

Чи по заключенню мира буде принятий проєкт, щоб такою світовою мовою стала англійська мова, побачимо. Можна думати, що так буде супроти великанської переваги анґьосаського світа по теперішній війні. Можна думати, що буде спротив. Згадаю тільки, що перед пів роком в часі так званої харчевої конференції в Америці французький делеґат застерігся, щоб тим разом англійська мова стала мовою міжнародних нарад всупереч двісталітній практиці міжнародного життя. Остаточно погодився радити в анґлійській мові, але застерігся, що цей виїмок не стане в майбутності правилом.

Штучно видумана мова есперанто чогось не могла приняться, хоч, як виглядалоб, повинна би стати міжнародною зогляду на це, що нічиєї амбіції ні традицій не нарушувала. Знову католицькі народи пропонують поворот до латини.

Трудноці на виднокрузі є теж в інших справах. Чи погодиться на таку повну та свобідну виміну молоді комуністична Росія, що до війни відгороджувалася від світа та ще й нині відгороджується китайським муром? Чи цей проєкт прийме фанатична Японія, що для неї релігією прямо стало переконання про вищість японської раси.

Трудноці є ще в тім, чи ці державні інститути виміни схотять також рівно трактувати недержавні народи, себто чи схотять теж і молодь недержавних народів висилати в обмін в чужі краї рівно чисельно.

Всеж таки сам проєкт є високо реальний та стосований на широкі розміри може багато причинитися до духового наближення розсварених народів світа.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ВІДВІДИН СИНА ВОЯКА.

Роблю при роботі, так званій „дефенз", тому мало часу маю. Жду довгими тижнями, заки дістану віддих. І якіж то солодкі надії на ті неділі вакацій! Аж в голові роїться на саму згадку: поїду там, буду бачитись з тим, другим і т. д. Ось так діждався я неділі 15. серпня ц. р. Скоро кінчу в суботу вечером роботу, бо по ній таки зараз їду до Пенсилвенії, до Левісбурґу, відвідати Бакнельський Університет, де мій син студіює уже три роки.

Сідаю в Ню Йорку на пенсилванійську залізницю. Страшний натовп. Здається, що тисячі людей ждуть на той потяг! Найбільше військових. Господи! Ледви зі своєю дочкою передерся через натовп до потягу і щаслив, бо захопив порожну лавку.

Подорож була незгірша до Гаризбурґу, де мусів пересідати на другий потяг. З невигодами добився я на годину 8. рано, в неділю, до Левісбурґу.

Був я там уже кілька разів, то й знав, як дійти до Університету. Та тим разом мене щось дуже здивувало. Бувало тут всюди звивались молоді хлопці, веселі говірливі, гамірні, а тепер цього всього нема. А сам університет є під військовим зарядом. Багато хлопців, що їх знав з відвідин з минулого року, вже в війську. З тих, що перейшли військовий іспит команда фльоти посилає декого далі на науку в університет, а там є і мій син. Та вернусь назад до свого приїзду до Левісбурґу.

Як звичайно, я скоро вийшов з потягу зі своєю дочкою і пішов в сторону університету.

Було це з раня, то можна було бачити мало людей.

Зближився до університету, а тут уже не так, як було передше. Тепер молоді хлопці всі вже в уніформах американської фльоти або маринарки. Мій син в уніформі фльоти.

По університетським огороді все ходять військові сторожі, розуміється з тих хлопців, що вчаться на університеті. Як я з дочкою зближився до стійкових, цей з великою ввічливістю сказав нам, що тут треба записатись, бо цивільним не вільно тут ходити.

Я показав свій адрес до сина, а цей радо пішов зо мною віднайти кімнату, де він живе. По дорозі запитав мене цей молодий студент, якого я походження. Я сказав, що я українець. А він вхопив мене за руку, ціпко стиснув, сказав: та я також українець. І зараз зачав розмовляти зо мною чисто українською мовою. Казав: Тут є багато нас українців від часу, як фльота перебрала університет, бо є студенти з усіх закутин.

Як весело мені було слухати його мови. Ще нині немаче чую його слова: Пане, та я також українець. Віднайшов він мені все потрібне, чесно й ввічливо. Я забув його імя, а по стрічі з сином він відійшов. Дуже жалую, що не записав собі цього прізвища. Але ще розвідаю про це.

Виходить, що тепер є дуже багато хлопців українського походження на Бакнельськім Університеті. Бажав би ось тим писанням звернути увагу родичів на те, щоби давали знати про своїх синів-вояків у цім університеті, чи на інших. Можемо навіть зговоритись, як їх разом відвідувати.

Павло Ленчук,
Ню Йорк, Н. Й.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Запомоговий Комітет при відділі А. Ч. Хреста.

Уже минув рік, як засновано Запомоговий Комітет при А. Ч. Хресті, що приміщується в Українськім Домі при Вилйем вулиці. Започаткували ту орґанізацію декілька жінок, що працювали в А. Ч. Хресті. Найбільше тут напрацювалась пані Анна Настюк, голова згаданого відділу А. Ч. Хреста, при помочі і порадах адв. Кузьми, що помагав на зборах і при зорґанізованню та виборі урядників. Правда, деякі жінки таки боялись братися за це діло, кажучи, що це належить до чоловіків. Та другі відповідали, що чоловіки поховались у мишачі діри перед большевицькими котами і не беруться за таку працю. Та адв. Кузьма додав відваги і охоти, заповідаючи, що дістане чартер і допоможе в праці. Вкінці згодились жінки взяти уряд. І так пішла праця вперед. Тепер маємо до 50 жінок в Комітеті і трьох мужчин.

До цього часу ми влаштували три підприємства, з яких прийшло до 600 долярів. Але чи це не кропля у морі? Таж прийде пора, коли з України благатимуть нас ратувати тих, що вратувались, а хтож їх поратує, коли свої рідні не дадуть такої помочі? Чи не повинно бути нас у такій орґанізації хоч 500, а не 50?

Тут нам ніхто не спиняє такої роботи. Не стоїть над нами німецьке Ґестапо. І Чрезвичайка сюди не сягає. До польської тюрми теж нас не всадять за таку працю. Так чомуж до неї не беремось? Наша громада велика. Є аж три церкви. І повно різних наших орґанізацій. Але роботи — нема. Колись ми були обєднані в однім центральнім комітеті. Були віча, наради, лекції. А тепер того всього не видно. А прецінь живемо в часах, коли наші власні діти проливають кров за кращу долю, за поступ у світі, за демократичні ідеали. Як переможуть, то буде якась надія, що лекше стане жити і українському поневоленому народови. Але усім тим треба й нам інтересуватись. І нам треба думати про цей новий світ. А в першу чергу про те, як зорганізувати велику допомогу зруйнованій Україні. Про те все ми моглиб говорити в нашім Запомоговім Комітеті. Треба тільки стати його членом із ним разом працювати. Кожного першого четверга в місяці маємо збори в Українськім Домі: 180 Вилйем Стр., Нюарк, Н. Дж. Приходіть і запізнайтесь з нашою працею.

Анна Білас, предсідниця.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поможім збудувати цілоденну українську школу.

Уже нераз писалося в „Свободі" про потребу цілоденної української школи в Ню Йорку. Що така школа нам потрібна, в це хіба не буде сумніватись ні одна українська людина, що дбає про те, щоби в нашому молодому поколінню залишилось щось українське; щоби воно знало історію і культуру українського народу, а тим самим, щоби і довше за нас самих памятало, себто за їхніх родичів. Воно ніби виглядає усе ясне, але поправді таким ясним не є, коли приходиться шукати за родичами, які хочуть посилати дітей до української школи. І так, ціби словами любимо українську мову, а ділами показуємо, що за неї забуваємо, що „в грудях не серденько, але камінь маємо", як це співається у пісні.

Ось тими короткими словами хочу нагадати, що наближається шкільний рік, та що є повинністю українських родичів післати своїх дітей до української школи. Бо інакше не зможемо вдержати українську цілоденну школу, без якої нам уже не обійтись.

Петро Гринишин.

АРЕШТУВАЛИ ЧОТИРИ ОСОБИ ЗАПІДОЗРІЛІ В ШПИГУНСТВІ.

ДІТРОЙТ. — Федеральне Бюро Інвестиґацій оголосило, що арештовано чотири особи запідозрілі в шпигунстві на користь держав Осі. Вони, як кажуть, подавали ворогови вістки про виріб амуніції та воєнних матеріялів. Між арештованим є дві жінки, одна з них походить із старої французької шляхетської родини.

СВІЖИЙ ХЛІБ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ВОЯКІВ НА ФРОНТІ. — Це в Сицилії. Сцена взята близько недавньої боєвої лінії в Чезаро. Як тільки притихли бої, зараз везли воякам їжу. На образку бачимо, як пакують свіжо спечений хліб для тих вояків.

ІНТЕРЕСНІ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В Ню Йорку помер у 82 році життя **Михайло Джірарді,** який чистив взуття в фінансовім сусідстві (Вол Ст. і ін.) через 60 літ. Він прибув з Італії як мав 20 літ, за ним прибула його суджена, вони побралися і доробились маєтку. З заощаджених никлів Майк закупив доми в надморській резиденційній секції в Бей Ридж у Бруклині і Гриніч в Ню Йорку.

На передмістю Кю Гарденс в повіті Квінс під Ню Йорком помер 57-літній **Ілля Райсберг,** віцепрезидент Міжнародньої Юнії Жіночих Убрань. Райсберг прибув до Америки з України, вступив до юнії в 1909 і відразу вславився в страйку того самого року. Він був діяльний в юнійнім життю в Філядельфії й інших містах.

У Канаді, в Гемтон, провінції Саскачеван, помер 3. липня **Йосиф Ґорчинський,** проживши 77 літ. Він походив з Устя Єпископського, повіт Борщів, Західна Україна. До Канади приїхав в 1897. р. з дружиною, яка померла минулого року, й двома діточками і поселився на фармах в околиці Гемтон, 25 миль на північ від Йорктону. Як один з перших українських переселенців перебув піонірські часи і зазнав чимало прикрих часів в доволі тоді дикій Канаді. Покійний оставив чотири дочки, всі замужні і шість синів. Двох з них учителюють. З них один в Інституті Петра Могили; один кінчить дентистику в університеті в Торонто, один має крамницю а два фармерують. Одна з дочок є учителькою. В родині Горчинського є 23 внуки і 6 правнуків. („У. Г.").

В Несо, столичнім місті британських островів Багамас, дня 7. липня б. р., згинув насильною смертю, убитий твердим предметом барон **Гарі Овкс,** уроджений в Америці, натуралізований бритієць, копальняний інжинір в 69 році життя. Він мав казочну минувшину. Як бідняга, викинений з потягу в Киркленд Лейк за неплачення їзди, у провінції Онтеріо у Канаді, стрінув китайця, який вказав йому поклади золота в околиці. Цю майну Овкс розвинув і доробився на ній 15,000,000 дол. Потім розвинув інші підприємства, а при смерти його маєток досягнув вартости 200,000,000 дол. Його 19-літня дочка Ненсі вийшла замуж за 35-літнього французького ґрафа-мандрівника Альфреда де Маріні, котрого поліція арештувала тепер як підозрілого в убивстві тестя. Прокуратор намагається поставити ґрафа в стан обжалування перед королівським судом.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ЦЕ ТІ ВЕЛИКАНИ, ЩО ЇХ ТАК БОЯТЬСЯ НАЦІСТИ. — Ось ті американські бомбери літають покищо над американською землею. На них підучуються літати і бомбардувати американські летуни в стейті Вашингтон. Але це той рід бомберів, що їх німецькі летуни найбільше бояться.

Бенкет сто тисяч котів

Таємничі пригоди на Індійському океані.

Перед кількома роками на Індійському океані натрапив англійський корабель на масу мертвих котів, що плавали по морі. Як виявилося ті коти походили зі самітного острову, куди дісталися з розбитого корабля. Підчас ловлі риб котів захопив приплив і безліч самітних мешканців котячого острову погинуло у морських водах.

Очевидець Ф. Вілінґс, який брав участь у подорожі кораблем, який натрапив на самітний котячий острів оповідає таке:

На слід того таємничого острову попали ми зовсім несподівано. У Таматаві наш капітан забрав на чердак деяку кількість шукачів ґуани (штучний навіз із морських вапняних скель). Тубильці оповіли нам про кораловий острів, на якому живе приблизно сто тисяч диких котів. Туди дісталися коти перед сімдесяти роками, а саме із розбитого корабля врятувалася одна пара, яка згодом розплодилася до нечуваної кількости. Хоч нам не було подорозі, ми таки рішили збочити з головного напрямку нашої подорожі, щоб познайомитися ближче з островом, на якому тубильці прожили одну з найбільших таємничих своїх морських пригод.

Острів без рослин.

Одного пополудня побачили ми той острів. Був це пустий скелистий ґрунт, без ніяких дерев та без рослин. Сонце пекло немилосердно. В його ясних променях виринали з лягун червоні коралеві рафи. Невже бронзовошкірим бурлакам стрілив якийсь дурний жарт до голови, що вони намовили нас зійти зі свого шляху? Наш капітан починав уже кидати гострий погляд на безжурних тубицьців, які оповідали собі, гейби нікого нічого, якісь казки. За той час наш вантажник закинув якор, ми сіли в човен та поплили в напрямі острову. Зі собою взяли ми двох тубильців. Сонце пражило майже прямовісно із чистого блакитного неба. Довкола нас підскакували в морі риби-скакуни, що наче модерні моделі бомб перетинали воду й повітря блискучими луковатими лініями. Чим ближче до берега ми припливали, тим більше цікавило нас морське дно, яке на віддалі 50 м. від берега видно було крізь чисту як шкло воду, наче на долоні.

Менш-більш по триста ударах весла, застряг наш човен у пливкім піску лягуни. Мадагасси пішли далі пішки, а ми за ними в наших водних чоботах. Справді кільометрова площа скель виглядала таємничо і привабно одночасно. Перед нами виднів прегарний місячний краєвид, в якому океан за тисячі літ повижолоблював преріжні приходи-коридори.

Занепокоєні мешканці.

Раптом почули ми вереск. Такий нагальний вереск, що ми сторопіли. А за тим вереском довге пронизливе голосіння-мявкіт. Ті несамовиті голоси, наче від примар виходили з печери віддаленої від нас не далі, як 10 кроків. Мадагасси підняли миттю кілька камінчиків із скельного дна та почали ним жбурляти в темний отвір печери. По кількох секундах із печери вискочив велитенський кіт і наче блискавка щез у найближчій печері. Мадагасси споглядали тріюмфально на наше счудування. Відтак вони почали нацобре бомбардувати печеру великими каменюками. По перших метах вискочив із печери добрий тузин чорних потвор і шугнув попри нас. Несамовиті мешканці острову гонили короткими поперечними і зигзакуватими скоками по скелистім ґрунті й мигали своїми пасистими шкірами перед нашими очима.

Скупані потом брили ми далі. Небавом соняшна горяч почала зменшуватися. Настав вечір. Звірята ждали аж настане повний вечір і темінь, щоб підчас нічного холоду вибратися на ловлю риб. Ми не потребували довго ждати на оригінальне видовище. Сонце швидко перемінилося у велику вогневу кулю і раптом щезло на горизонті. Чим нижче сідало сонце на дзеркалі океану, тим більше оживав острів. Колиж настав справжній вечір — на острові почався несамовитий концерт. Спершу давалися чути поодинокі звуки, відтак вони перейшли в один пекольний мявкіт. Коти почали виходити зі своїх печер без страху і не зважаючи на людей, збиралися у лави та йшли у напрямі надбережних лягун.

Нічні лови.

Ціла армія котів, сірих, бурих, чорних, білих кинулася вділ у воду, що чим раз більше відступала від берега. Перший ряд котів кинувся у воду вплав. За ними інші ряди. Коти маневрували в той спосіб, щоб рибам відтяти дорогу на повне море та замкнути свій ловецький ланцюг. Той ланцюг ставав все грубший і грубший аж згодом перемінився у справді непрохідний мур. Тоді той живий фронт обернувся і почав ґнати риби перед себе, щоб вони таки не передерлися з останніми хвилями. Відтак коти поставали у воді на задні лаби й почали на право й ліво кусати, роздирати риби, що опинилися вже лиш на мокрім ґрунті. При тому котяча армія несамовито-мявкотіла та верещала, порскала, скомліла... Цілі тони риб почали щезати в ненаситних шлунках. Понад котячу лаву спиналися коти-матері, щоб у зубах принести своїм малим поживу, що верещали пронизливо на березі.

Ніч швидко втікала, проте вакханалії над морським берегом все таки ще тривали. Ми спішилися й не могли до кінця приглядатися котячому бенкетові. На сиґнал із корабля мусіли ми відплисти човном. Коли корабель пускався вже в дальшу дорогу, чули ми ще жахливий мявкіт, який переходив у якесь пекольне стаккато, а нам мороз проходив поза шкіру".

ВІДДАЛА СИНА В ОПІКУ І ВСТУПИЛА ДО ВЕКС. — Гарна брунетка, миссис Норма С. Кинстлер, з Ню Йорку, просила суду дозволу на те, щоб її шістьлітнього синка віддати під опіку її бувшого чоловіка а дитини батька, бо вона хоче вступити до Векс. Суд дав дозвіл.

До згадки про Марту Борецьку

У моїй статті про „Молі Пітчер", що була поміщена на сторінках „Свободи" у вівторок, 17. серпня, б. р. закралась помилка, яку бажаю отсим спростувати. Було написано так:

„Вона то по смерті свого мужа Вадима, який згинув теж за волю новгородської республики від меча варязького князя Рурика, взяла керму правління у свої руки і виказала незвичайну силу духа у боротьбі проти напасника, московського князя Івана".

А повинно бути ось так:

„Вона то по смерти свого мужа Ісаї Борецького, який згинув теж за волю новгородської республики на полі бою з литовцями — взяла керму правління у свої руки і виказала незвичайну силу духа в боротьбі проти напасника, московського князя Івана".

Ще подам, що Вадим у старинних мешканців Великого Новгорода був більше мітичною ніж історичною постатю. Вадимові, за його геройську смерть в обороні Новгорода, збудовано на великій площі ґранітний памятник, де новгородці збиралися на важні народні віча і виголошували з того майже святого для них місця ріжні важні промови. І це саме Вадим мав згинути меча варязького князя Рурика, десь около восьмого століття, коли виступив на народнім вічу проти накинення Руриком на Новгород самовлади, себто диктатури, як це ми тепер називаємо. З цієї саме площі біля Вадимового памятника, пізніше, у пятнадцятому столітті, промовляла до народа Марта Борецька в часі облоги Новгорода московським князем Іваном.

Юлія М. Шустакевич.

ПРАЦЯ НА ДОМАШНЬОМУ ФРОНТІ.

Американські кухні для війни.

Кожна жінка, що приготовляє страву в кухні, веде боротьбу проти держав Осі. Її зброя це ощадність; головно щадження товщів. Товщі потрібні до виробу амуніції. Коли не буде товщів, не будуть рухатися тенки, кораблі ані не будуть стріляти гармати. Товщі, які ощадні жінки доставляють на виріб амуніції, перемінюються уже впродовж трьох тижнів у ґліцерину, а незабаром вони мандрують у формі стрільна на поле бою. Отже тому незвичайно важною є ділянка щадження товщів у кухні.

До якої праці потрібно жінок без проволоки?

Тепер час вироблювання овочевих консерв і пакування їх у бляшані коробки. Для людей на полі бою харч є незвичайно важний. Треба його приготовити, коли на це є нагода. Отже коли яка жінка має троха вільного часу, хай голоситься до фабрики консерв, а там її дадуть і роботу й платню.

Або ще ліпше: Коли жінка має час, хай сама для свого домашнього вжитку варить овочі й запечатає їх у шклянні ящики. Коли жінка приготовить такий харч для свого дому, тоді вона вже не потребує купувати овочів, консервованих у бляшаних коробках. Тим вона помагає для прихарчування цілого населення.

СФОРЦА ЧЕКАЄ НА УПАДОК БАДОЛІЯ

НЮ ЙОРК (ОНА). — Князь Карло Сфорца заявив, що новозаложена політична партія в Італії, „Партіто д'Акціоне", зробила йому пропозицію, щоби він вертав до краю і ставав на чолі нового політичного руху. Сфорца сказав, що він згодився вертати додому, бо на його думку правительство ґенерала Бадолія довго не вдержиться. Бадоліо заграє з німцями і хоче, щоб Італія продовжала війну, якої народ не хоче.

Італійці бажають мира, говорив Сфорца, і тому правительство Бадолія мусить упасти. Воно не представляє народного сентименту, бо Бадоліо і його міністри роками співпрацювали з фашистами і привикли дивитися на звичайних людей як на худобу. Міністри бажають війни, а народ хоче мира.

Сфорца думає, що в Італії прийде до влади цілком нова політична партія, яку будуть очолювати ті люди, що фашизм поборювали не язиком, але ділами.

Запитаний представниками ОНИ, що він думає про короля, Сфорца відповів, що король також попирав й оправдував істнування фашизму. Якщо фашизм в Італії впаде, то й король буде мусіти попрощатися з троном. Інакшого виходу нема.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРҐАНІЗАЦІЄЮ.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ОСТАНКИ ПО НАЦІСТАХ У СИЦИЛІЇ. — Американський вояк оглядає німецький повз, свідок вуличної боротьби між німецькими і американськими вояками в місті Санта Агата в Сицилії

ТАРЗАН, ч. 825. Атака.

Уже було пізно вночі, як Тарзан висів на причал сплячого міста. Його привитав якийсь незнайомий.

„Ви Тарзан. Я маю повести вас до раненого хлопця Томі".

Тарзан пішов за ним, не маючи зовсім причини боятися нападу в цивілізованім місті.

Одначе, як вони скрутили позад один дім, наймити Маліна скочили на нього з усіх боків.